

Լեզուի

limbă

nyelv

γλώσσα

DEN EUROPEISKE PAKT OM REGIONS- ELLER MINORITETSSPRÅK

ЯЗИК

cànan

ĭiõll

språk

**GIR REGIONS- OG
MINORITETSSPRÅK
EN STEMME**

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Pakten:
Gir regions- og
minoritetsspråk
en stemme

Bine ați venit
la *Medias*

Willkommen
in *Mediasch*

Isten hozott
Medgyesre

I *medias*

www.ilovemedias.ro

ET SPRÅK STYRKES NÅR DET BRUKES. BRUK DET, SÅ DØR DET IKKE UT!

Mange europeiske land har opprinnelige folk som snakker et annet språk enn majoritetsbefolkningen. Det er stor variasjon i hvor mange det er som snakker disse regions- eller minoritetsspråkene, og også hvilken juridisk status de har i sitt land. Det mange av dem har til felles, er imidlertid en mer eller mindre usikker fremtid.

Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk er den eneste avtalen i verden som har til formål å verne og fremme tradisjonelle regionale og nasjonale minoriteters språk.

Det er mulig å stanse og til og med reversere språktap – det finnes eksempler fra mange land på at yngre generasjoner lærer og tar i bruk språk som tradisjonelt har vært snakket i familien og regionen deres.

Dette gjelder imidlertid ikke alle europeiske språk. For noen av dem er det faktisk slik at stadig færre bruker språket. Hvis utviklingen ikke reverseres, er det uunngåelig at noen språk dør ut i områder hvor de tradisjonelt har vært brukt i hundrevis av år, og hvor de representerer en vesentlig del av sin regions og minoritets identitet.

REGIONS- OG MINORITETSSPRÅK

Pakten omfatter språk som skiller seg fra det eller de språkene som majoritetsbefolkningen snakker. Migrantspråk og dialektale varianter av statspråket regnes ikke som regions- eller minoritetsspråk.

GRAD AV VERN

Pakten har to nivåer av vern: Del II, som er generell, og del III, som beskriver konkrete regler for iverksettelse av prinsippene som etableres i del II. Hvert land må angi hvilke språk som skal omfattes av del III, mens del II automatisk omfatter alle regions- og minoritetsspråk som snakkes i landet.

SPRÅKBRUK I HVERDAGEN

Pakten angir nøyaktige retningslinjer for vern og styrking av regions- og minoritetsspråk. Landene oppfordres blant annet til å sørge for undervisning og tilbud om presse, radio, fjernsyn og digitale medier samt offentlige tjenester på disse språkene.

SPRÅKBRUK I FOKUS

Brukere av regions- eller minoritetsspråkene er avgjørende for språkets opprettholdelse fordi de faktisk bruker det i alle livets sammenhenger, både offentlig og privat. Et språk kan kun leve og utvikle seg ved daglig og aktiv bruk.

BIDRA TIL FRED OG GJENSIDIG FORSTÅELSE

Det å verne om regions- eller minoritetsspråk og bidra til at de brukes, går ikke på bekostning av bruken av landenes offentlige språk og nødvendigheten av å lære disse. Tvert imot: Det gir en bedre forståelse av samfunnet.

Det å anerkjenne verdien av språkene og deres relaterte kulturer er den beste og ofte eneste tilnærmingen for å kunne integrere mennesker med forskjellig språklig og kulturell bakgrunn og fremme tverrkulturell forståelse mellom ulike grupper i befolkningen.

FELLES RAMMEVERK FOR EUROPEISKE LAND

Pakten er det eneste internasjonalt bindende verktøyet for vern av minoritetsspråk. Den gagnar avtalestatene i kraft av å være et felles og internasjonalt anerkjent rammeverk for statenes språkpolitikk.

I tillegg til rammekonvensjonen for beskyttelse av nasjonale minoriteter er pakten et bevis for Europarådets langsiktige arbeid for beskyttelse av nasjonale minoriteter.

PLATTFORM FOR SAMARBEID MELLOM LAND OG FRIVILLIGE ORGANISASJONER

En språkvennlig politikk kan bare utvikles i samarbeid med dem som snakker de språkene det gjelder. Et slikt gjensidig samarbeid gagnar alle parter. Vellykket implementering av pakten og dermed hensiktsmessig oppbakking og vern av regions- og minoritetsspråk avhenger av tett dialog mellom myndigheter og sivilsamfunn.

TILSYN – ET VIKTIG STEG

Jevnlig tilsyn med landenes anvendelse av pakten garanterer at denne avtalen er og blir et levende verktøy i kontinuerlig utvikling. Tilsynsforløpet vil ofte i en tidlig fase gjøre myndighetene oppmerksomme på muligheter eller mangler ved landets språkpolitikk. Det har også bidratt til konstruktiv kontakt mellom myndigheter og brukerne av de aktuelle språkene. Det opprettes også kontakt mellom forskjellige språkgrupper.

PAKTENS BETYDNING

Allerede i tidlige faser av implementeringen av pakten ble det gjort mange forbedringer. Andre problemstillinger har løst seg over tid. Pakten er en bærebjelke i arbeidet med å verne og løfte frem alle språk slik at de har kunnet utvikle seg og styrke det språklige mangfoldet i Europa.

Paktens forløp

TRE SENTRALE AKTØRER ER INVOLVERT:

- ▶ Europarådet
- ▶ staten
- ▶ frivillige organisasjoner (NGO-er) / representanter for språkbrukerne

KONSTRUKTIV DIALOG

Pakten er en avtale opprettet av Europarådet, og det føres tilsyn med implementeringen i to steg. I første steg rapporterer landet selv hvordan det implementerer avtalen. Andre steg er basert på tilsyn gjennomført av en uavhengig ekspertkomité utpekt av Europarådets ministerkomité.

Tilsynet involverer alle parter: Europarådet, nasjonale myndigheter og frivillige organisasjoner (NGO-er) / representanter for de aktuelle språkene. Dette gir alle parter et forum for løpende dialog og gir språkbrukerne selv en viktig rolle i implementeringen.

STATEN

Staten underskriver og ratifiserer pakten og angir ulike forpliktelser.

I året etter ratifisering legger staten frem sin første rapport om landets politikk i henhold til del II i pakten og om tiltak som er iverksatt med tanke på bestemmelsene i del III som staten har akseptert. Påfølgende rapporter presenteres hvert femte år. Midtveis mellom disse rapportene, etter to og et halvt år, fremlegges også midtveisrapporter med informasjon om implementeringen av et begrenset antall anbefalinger om strakstiltak (remedies for immediate action, RIA), i henhold til en reform som ble gjennomført i 2018. Staten utarbeider vanligvis disse rapportene i samråd med representanter for brukerne av regions- eller minoritetsspråkene. Dette er en sterkt anbefalt praksis, da det støtter opp om gjensidig forståelse og i mange tilfeller bidrar til at man finner løsninger på aktuelle saker.

Statenes rapporter publiseres på paktens nettside.

Europarådet kan arrangere seminarer eller møter for å hjelpe staten med å legge til rette for ratifisering av pakten. Staten selv kan også arrangere møter i forbindelse med utarbeidelsen av sine rapporter og videreformidling av disse rapportene. Slike seminarer eller møter kan også arrangeres som ledd i videreformidlingen av informasjon om ekspertkomiteens rapport fra sine undersøkelser og anbefalingene som er vedtatt av Europarådets ministerkomité.

FRIVILLIGE ORGANISASJONER (NGO-ER) / REPRESENTANTER FOR SPRÅKBRUKERNE

Frivillige organisasjoner (NGO-er) og andre representanter for dem som snakker de aktuelle språkene, kan når som helst inviteres til å informere staten og Europarådet (via paktens sekretariat) om saker vedrørende implementering av pakten. De inviteres også til å ta aktivt del i utarbeidelsen av rapportene som staten fremlegger.

I tilsynet etter at staten har fremlagt sin rapport, blir frivillige organisasjoner (NGO-er) og andre representanter for språkbrukerne konsultert. De kan også selv ta initiativ i prosessen ved aktivt å informere paktens sekretariat om problemstillinger vedrørende implementering av pakten.

EKSPERTKOMITEEN

Ekspertkomiteen fører jevnlig tilsyn med statenes håndtering av pakten. Komiteen gjennomgår alle rapporter som statene fremlegger, og utarbeider en evalueringsrapport for Europarådets ministerkomité.

Juridisk etablerte organer eller sammenslutninger i staten kan gjøre ekspertkomiteen oppmerksom på problemstillinger knyttet til forpliktelser som staten har påtatt seg.

I forbindelse med utarbeidelsen av sin evalueringsrapport hvert femte år vil representanter for komiteen vanligvis også besøke staten for å hente inn mer informasjon fra det ansvarlige administrative organet og fra representanter for brukerne av de aktuelle språkene (lokale besøk). Denne praksisen garanterer at pakten er og blir et levende verktøy i kontinuerlig utvikling.

MINISTERKOMITEEN

Ministerkomiteen (som består av representanter for Europarådets medlemsstater) vil på grunnlag av ekspertkomiteens undersøkelse komme med anbefalinger til statene i forbindelse med hver tilsynssyklus. Anbefalingene fra ministerkomiteen er paktens mest autoritative redskap. Statene har vist seg å være svært oppmerksomme og responsive på anbefalinger som har påvirket deres politikk.

TRANSPARENT PRAKSIS

Pakten har et transparent forløp. Statenes rapporter, evalueringsrapportene, midtveisrapportene om implementering av ekspertkomiteens strakstiltak og ministerkomiteens anbefalinger ligger åpent tilgjengelig på Europarådets nettside.

Pakten i et nøtteskall

PAKTENS OPPBYGNING

DEL I

Paktens omfang er definert i del I.

DEL II

I del II beskrives "paktens ånd". I kjernen ligger anerkjennelsen av regions- og minoritetsspråkene som et uttrykk for kulturell rikdom. Bestemmelsene i del II gjelder alle språk som tradisjonelt har eksistert i staten.

DEL III

Staten angir eksplisitt hvilke språk som er omfattet av de mer detaljerte bestemmelsene i del III. For hvert språk forplikter staten seg til å anvende minst 35 av de 68 bestemmelsene.

DEL IV

Tilsyn, som er en sentral komponent i paktens prosess, samt andre forhold knyttet til paktens anvendelse, er definert i del IV.

DEL V

Paktens ikrafttredelse og forhold vedrørende signering og ratifisering er definert i del V.

DEL II

PRINSIPPER OG MÅLSETTINGER SOM GJELDER FOR ALLE SPRÅK

Del II i pakten gjelder alle regions- og minoritetsspråk som tradisjonelt har eksistert i et land, uavhengig av om staten har angitt at det skal vernes i henhold til den mer detaljerte delen av pakten.

Følgende grunnprinsipper gjelder i henhold til del II:

- ▶ Paktens kjerne er anerkjennelsen av regions- og minoritetsspråk som **uttrykk for kulturell rikdom** og av behovet for **bestemte** tiltak for å løfte frem disse språkene. Mange land som har skrevet under på pakten, gjør i dag en innsats for å verne og fremme språk som tidligere ikke engang var regnet som en del av landets kulturelle og lingvistiske arv.
- ▶ Pakten forutsetter også at statene **respekterer det geografiske området** hvor regions- og minoritetsspråkene brukes. I praksis trer dette prinsippet i kraft for eksempel hvis staten planlegger å flytte på administrative grenser på en måte som er uheldig for regions- eller minoritetsspråkene.
- ▶ Et grunnleggende prinsipp i pakten er at språk ikke bare skal være forbeholdt den private sfæren. Bruken av språk må også oppmuntres i offentligheten. Ut fra dette prinsippet har statlige og lokale myndigheter utarbeidet nye språkbruksdomener i alle sektorer av det offentlige liv, så som skole og utdanning, forvaltning, rettsvesen, media og næringsliv.

- ▶ **Utdanning** på alle nivåer er avgjørende for utviklingen av et språk. Pakten forutsetter at statene tilbyr hensiktsmessige former og midler for undervisning og tilegnelse av alle landets regions- og minoritetsspråk. Derfor har det i mange tilfeller kommet forbedringer i form av tilbud om utdanning innen et språk eller undervisning av språket som et fag, herunder også språk som ikke er vernet i henhold til paktens mer detaljerte del III.
- ▶ Pakten søker positive og konstruktive løsninger for språkutvikling. Dette forutsetter at man **fremmer gjensidig forståelse** blant alle landets språkgrupper, det være seg majoritets-, regions- eller minoritetsspråklige. Respekt, forståelse og toleranse for alle språk er paktens kjernebudskap. Pakten stiller imidlertid også klare krav om at statene forbyr alle former for urettmessig forskjellsbehandling, utestenging, begrensning eller preferanser med hensyn til bruken av språket.
- ▶ **Massemedia** spiller en helt sentral rolle i å fremme en gjensidig forståelse og respekt for andre og deres kulturer og språk. Pakten pålegger statene å oppmuntre massemediene til å oppfylle denne målsettingen.
- ▶ I mange tilfeller har de som snakker et regions- og minoritetsspråk, en moderstat hvor språket også snakkes, og hvor det ofte er et dominerende språk. Pakten krever at statene aktivt fremmer **utveksling på tvers av landegrensene**. Det kan være snakk om mange forskjellige typer utveksling, så som tilgang til media, kulturkontakter eller samarbeid om utvikling av læreplaner for et språk.

DEL III

98 TILTAK Å VELGE MELLOM PÅ SJU OMRÅDER I DET OFFENTLIGE LIV

Del III i paktens består av 68 artikler med til sammen 98 tiltak til støtte for språkene som landene har valgt ut for vern i henhold til denne delen. For hvert språk må det angis minst 35 forpliktelser på minst seks områder av det offentlige liv. I tråd med paktens ånd har statene valgt en tilnærming som går utover det rent minimale for de fleste språkene. I praksis kan dette for eksempel bety følgende:

Utdanning

- ▶ Språkbrukere kan sende barna sine til en skole som tilbyr all opplæring på deres eget språk, eller som i hvert fall tilbyr undervisning i deres språk som et eget fag, på alle relevante nivåer: fra barnehage til universitet.
- ▶ Staten er pålagt å tilby slik undervisning og sikre at man har kompetente lærere.

Rettsapparat

- ▶ Språkbrukere kan bruke sitt eget språk i rettssalen uten ekstra kostnader til tolking eller oversettelse.
- ▶ Staten skal sikre gyldige rettsdokumenter på dette språket.

Forvaltningsorganer

- ▶ Språkbrukere kan fylle ut skjema og føre korrespondanse med myndighetene på sitt eget språk, de kan bruke sitt personlige og geografiske navn på sitt eget språk, og det finnes skilting på språket deres.
- ▶ Staten er pålagt å sørge for at forvaltningen har kompetanse til å kunne betjene innbyggere på dette språket.

Media

- ▶ Språkbrukere nyter godt av radio- og fjernsynskanaler eller faste programmer på sitt eget språk, i regi av offentlige eller private kringkastere. De kan også lese aviser, nettnyheter og har tilgang til audiovisuelt minoritetsspråklig materiale.
- ▶ Staten er pålagt å støtte kringkasting på språket som en del av allmennkringkastings-tilbudet eller til å oppmuntre private kringkastere til å tilby slike tjenester, og til å støtte andre medieproduksjoner på hensiktsmessige måter, for eksempel via internett.

Kulturelle aktiviteter

- ▶ Språkbrukere har tilgang til kulturaktiviteter, biblioteker og bøker publisert på sitt eget språk, og utvikling av terminologi på språket.
- ▶ Staten forplikter seg til å oppmuntre og finansielt støtte opp under kulturaktiviteter av forskjellig slag, og å sikre at representanter for språket involveres i planleggingen av kulturaktiviteter.

Økonomisk og sosial tilværelse

- ▶ Språkbrukere kan bruke sitt eget språk når de søker sosial- og helsehjelp, og det oppfordres til å bruke språket i alle sektorer av det økonomiske liv.
- ▶ Staten er pålagt å fjerne alle hindre for bruk av språkene på arbeidsplassen som ikke kan rettferdiggjøres av klare praktiske årsaker.

Utvexling på tvers av landegrenser

- ▶ Språkbrukere har tilgang til tverrnasjonal fjernsyn og radio, felles kulturaktiviteter og andre forbedringer som følge av åpne grenser mot naboland der språket deres brukes.
- ▶ Staten forplikter seg til å støtte opp om aktiviteter over landegrensene, om nødvendig ved å inngå avtaler med naboland.

Pakten kan gjøre en forskjell i hverdagen

Pakten påvirker på mange måter
regions- og minoritetsspråkenes
stilling i hverdagen.

SPRÅKBRUKERNE SPILLER EN AVGJØRENDE ROLLE

Det er svært viktig at pakten forstås som en prosess i arbeidet for å verne og fremme regions- og minoritetsspråk. Den aller viktigste brikken i denne prosessen er de som i sin hverdag bruker språkene som pakten beskytter. Et språks fremtid er prisgitt at det brukes hver dag, både privat og offentlig. Det støtter seg på valg knyttet til utdanning, daglig mediebruk og kulturaktiviteter. Det avhenger av en uttrykkelig preferanse for bruk av regions- eller minoritetsspråket – i alle sammenhenger hvor det lar seg gjøre – i administrasjon, forvaltning og i kontakt med myndighetene. Uten slik bruk i hverdagen vil andre tiltak være meningsløse.

Her er noen få eksempler på hvordan pakten bidratt positivt i hverdagen for mange:

- ▶ å kunne lære seg og snakke språket sitt på skolen
- ▶ å kunne fylle ut offentlige skjema på sitt eget språk
- ▶ å ha gateskilt og stedsnavn på språket sitt
- ▶ å lytte til radio, se på fjernsyn eller lese nyheter på sitt eget språk
- ▶ å kunne nyte en rik kultur i alle avskygninger, med litteratur, teater, konserter, festivaler og filmatiske uttrykk på sitt eget språk som gjenspeiler deres kultur

PÅ PAKTENS NETTSIDE FINNER DU:

- ▶ Hele teksten i Den europeiske pakten om regions- og minoritetsspråk samt forklarende rapport
- ▶ listen med stater som har underskrevet og ratifisert pakten
- ▶ listen med språk som pakten omfatter
- ▶ alle statenes perioderapporter, ekspertkomiteens evalueringsrapporter samt anbefalingene fra Europarådets ministerkomité til statene
- ▶ lenker til flere ressurser og litteratur om pakten
- ▶ maler for myndighetene for utarbeidelse av perioderapporter
- ▶ nyheter og informasjon om paktens anvendelse
- ▶ databasen HUDOC-ECRML
- ▶ en video om av paktens påvirkningskraft

www.coe.int/minlang

Produsert av sekretariatet for den europeiske pakten om regions- og minoritetspråk i samarbeid med kommunikasjonsdirektoratet

© Bilder: Europarådet

Europarådets europeiske pakt om regions- eller minoritetsspråk er den eneste avtalen i verden som har som målsetting å verne og fremme tradisjonelle regionale og nasjonale minoritetsspråk. Pakten gir presise føringer for hvordan disse språkene skal brukes i i det offentlige liv i hverdagent.

**Sekretariatet for den Europeiske pakt
om regions- eller minoritetsspråk**

Europarådet
F-67075 Strasbourg Cedex
minlang.secretariat@coe.int

www.coe.int/minlang

www.coe.int

Europarådet er Europas ledende menneskerettighetsorganisasjon. Rådet består av 46 medlemsland, deriblant alle land som er medlem av Den europeiske union. Alle medlemsland i Europarådet har skrevet under på Den europeiske menneskerettskonvensjonen, som har som formål å sikre menneskerettigheter, demokrati og rettssikkerhet. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen ser til at konvensjonen kommer til anvendelse i medlemsstatene.

